

KUNSKAPSMÅL

HALLSBERGS KOMMUN

maj 2009

BILD

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1-3

Färg och form

Eleven skall..

- kunna enklare färglära
- våga experimentera med färg och form

Redskap och teknik

Eleven skall..

- kunna färgsätta en bild i sin helhet

Bildkommunikation

Eleven skall..

- kunna samtala om sina egna och andras bilder på ett respektfullt sätt

Årskurs 4-5

Bildkommunikation

Eleven skall..

- kunna använda egna och andras bilder för att berätta beskriva eller förklara något

Bildhistorik

Eleven skall..

- känna till några konstnärer och deras verk, gärna även med lokal anknytning

Årskurs 6

Redskap och teknik

Eleven skall..

- känna till olika tekniker och material samt för bilden typiska begrepp

Bildkommunikation

Eleven skall..

- vara medveten om bilden som språk och dess roll och användning i skilda sammanhang

Årskurs 7

Redskap och teknik

Eleven skall..

- kunna hantera det arbetsmaterial som finns i bildsalen
- förstå och kunna använda vissa för bilden typiska begrepp och tekniker

Bildkommunikation

Eleven skall..

- våga stå för de bilder man själv har skapat

Årskurs 8

Redskap och teknik

Eleven skall..

- kunna utöka sin kunskap om konstnärsmaterial och konstnärsteknik

Bildhistorik

Eleven skall..

- tillägna sig viss konsthistorisk allmänbildning

Årskurs 9

Färg och form, Redskap och teknik, Bildkommunikation och Bildhistorik

Eleven skall..

- självtändigt kunna tillämpa tidigare inhämtad kunskap

BIOLOGI

Årskurs 1-3

Eleven skall...

- kunna artbestämma några vilda djur (nordiska) + livsmiljön
- kunna artbestämma några svenska vilda blommor + livsmiljön
- veta vad allemansrätten är (vad man får resp. inte får)
- kunna några växters och djurs livscyklar
- veta vad en näringskedja är
- kunna namnge de viktigaste organen och deras huvudfunktion
- veta vilka sinnen är
- kunna utföra enkla laborationer och observationer utomhus

Årskurs 4-6

Eleven skall...

- kunna svenska naturtyper – kunna sjö, hav, äng, lövskog, barrskog, strand m.m. – människans påverkan på dessa
- kunna kostcirkeln – veta om betydelsen av en allsidig kost och motion
- kunna utföra enkla laborationer och observationer utomhus
- känna till hur människan fortplantar sig, veta vad menstruation är, pubertet och vad som händer när vi åldras
- veta vad alkohol och tobak är och hur de påverkar kroppen
- kunna världens olika naturtyper och kulturers påverkan på dessa
- känna till några revolutionerande biologiska upptäckter, t.ex. bakterier, penicillin, vaccin, mediciner
- kunna utföra enkla laborationer och observationer utomhus
- förstå systematik – kunna rikena, djur och växter
- kunna fotosyntesen i stora drag
- kunna kolets, syrets och vattnets kretslopp
- kunna det genetiska arvet samt något om genteknik
- kunna organen och hur de fungerar tillsammans (hjärta, lungor, skelett, muskler m.fl.)
- kunna grunddragen i livets utveckling och betydelsen av biologisk mångfald
- kunna göra laborationer och observationer utomhus

Årskurs 7-9

Eleven skall...

- känna till skillnader och likheter mellan växt- och djurcell samt de viktigaste organellerna och deras funktion
- förstå fotosyntes och celledning i stora drag
- känna till växtfysiologi och systematik
- känna till djurfysiologi och systematik
- ha kunskap om sex och samlevnad, preventivmedel, könssjukdomar

Eleven skall...

beträffande människokroppen

- känna till kolhydrater, fett, proteiner, mineralämnen, vitaminer och enzymer
- känna till födas sönderdelning och hur den tas upp av kroppen
- ?? blodet och blodomloppet
- ??blodets sammansättning och funktion
- ??hjärtats, lungornas och blodomloppets funktion
- ??utsöndringsorganen – njurarnas, lungornas och leverns funktion
- ??alkohol, narkotika och tobak – känna till hur de påverkar hälsan, lite om drogernas ursprung, hur de påverkar nervsystemet
- ha kunskap om nervsystemet, cellens uppbyggnad och funktion, hjärnans delar, sjukdomar på nervsystemet
- ha kunskap om sinnena – känna till sinnesorganens uppbyggnad och funktion, samspel med hjärnan

beträffande etologi

- kunna grundläggande etologiska begrepp, ska veta att vissa beteenden är ärftliga och andra inlärd, att olika beteenden har betydelse för överlevnaden

beträffande genetik

- känna till DNA, gener och kromosomer, celledning, känna till några genetiska sjukdomar
- känna till Mendel, kunna tolka och göra korsningsscheman
- kunna principerna för genteknik och kunna diskutera för- och nackdelar

beträffande evolution

- känna till Darwin och förstå hur hans teorier har påverkat hela samhället
- förstå sambandet mellan det genetiska arvet och miljöfaktorer

beträffande ekologi och miljö

- förstå hur miljön och organismer påverkar varandra
- känna till hur det mänskliga samhället påverkar vår livsmiljö
- känna till olika ekosystem

ENGELSKA

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1-2

Arbetet med engelska i årskurs 1-2 bör i huvudsak innehålla övningar som inte är bundna till skriftliga kunskaper, med fokus på lyssna, tala, se, känna igen, härma. Framför allt är det lusten att prova på och våga som är viktigt.

Eleven bör

Lyssna

- Bli bekant med språket och våga använda sina kunskaper
- Förstå enkla uppmaningar
- Förstå enkla artighetsfraser och hälsningsfraser

Tala

- Kunna alfabetet
- Kunna enkla fraser *My name is...*
- Kunna de vanligaste färgerna
- Kunna namnge vanliga djur
- Kunna namnge vanliga grönsaker och frukter och namn på mat
- Kunna räkna upp till 10
- Kunna hänga med på rim, ramsor och sång

Årskurs 3

Arbetet med engelska i årskurs 3 har utöver den inriktning som man har i årskurs 1-2 även visst fokus på skrivövningar. Det som bör ligga som ett övergripande mål är lusten att prova och våga använda sina kunskaper både i tal och skrift.

Eleven bör

- Förstå längre uppmaningar
- Förstå längre hälsningsfraser och andra enklare uttryck
- Ha provat att läsa och förstå enklare texter
- Ha provat att skriva enklare fraser och glosor
- Känna till namn för; saker i närmiljön och familjen, väder, årstider, kläder, veckodagar, kroppsdelar, mat, maträtter, frukt och grönsaker, siffror, klockslag,
- Kunna med enkla fraser presentera sig

Årskurs 4

Arbetet med engelska i årskurs 4 inriktar sig på att förmågan att tala och förstå engelska utvidgas. Eleven bör även få möjlighet att våga skriva och visa vad eleven kan genom skriven engelska. Det som bör ligga som ett övergripande mål är att eleven får möjlighet att öka på sin förmåga att förstå talad engelska och tala själv. Eleven bör också få möjlighet att använda inlärd ord och fraser i sammanhang, t.ex. klockan.

Eleven bör

- Få möjlighet att öka på sin förmåga att tala om vardagliga saker och företeelser
- Få möjlighet att läsa och förstå enklare texter
- Få möjlighet att öka på sin förmåga att skriva enklare texter om vardagliga saker
- Få möjligheten att sätta in inlärd ord och fraser i ett större sammanhang, både i tal och skrift.
- Få möjlighet att räkna och träna på klockan
- Kunna förstå och använda olika verbformer
- Kunna förstå och använda frågeord
- Kunna förstå huvudinnehållet i en hörövning
- Kunna delta i en enklare dialog

Årskurs 5

Arbetet med engelska i årskurs 5 inriktar sig på att eleven får möjlighet att öka på sin förmåga att tala och läsa. Och att eleven ökar på sin förmåga att uttrycka sig i skrift. Eleven bör få ökad kännedom kring grammatiska konstruktioner. Eleven bör få möjlighet att öka på sitt ordförråd genom läsning av olika slags texter. Och genom deltagande i samtal som för eleven berör till viss del okända ämnen.

Eleven bör

- Kunna översätta texter från engelska till svenska och från svenska till engelska
- Kunna förstå presentationer, beskrivningar, och kunna tala om ämnen som kan räknas till elevens vardags- och närmiljö
- Kunna med meningar i tal och skrift berätta till olika bilder
- Kunna räkna upp till 1000, kunna klockan
- Kunna tillgodogöra sig innehållet i en hörövning
- Kunna förstå huvudinnehållet i en för åldern anpassad film med engelskt tal
- Kunna använda ordlistor

Årskurs 6

Arbetet med engelska i årskurs 6 inriktar sig på att eleven i större utsträckning ska kunna lita på sin förmåga att tala engelska, eleven bör få möjlighet att öka sin förmåga att skriva och berätta kring för eleven kända ämnen, eleven bör i större utsträckning uppmanas att beakta stavning och regler för grammatik. Eleven bör också bli mer medveten om sin egen inläring. Inriktningen bör också se till elevens möjlighet att utveckla och aktivt praktisera de kunskaper som eleven har fått i de tidigare årskurserna

- Eleven bör känna till och kunna använda enklare verb i olika former både i tal och i skrift. Eleven bör även vara bekant med övrig grammatik i engelska.
- Eleven bör kunna diskutera kring ett känt ämne.
- Eleven bör kunna skriva sammanhängande texter utifrån ett för eleven känt ämne
- Eleven bör kunna göra sig förstådd i olika sammanhang både i tal och skrift
- Eleven bör vidare känna till och förstå olika engelska dialekter.
- Eleven bör kunna berätta och beskriva något som hon/han har läst, sett, upplevt eller hört

GEOGRAFI

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1

Eleven skall

- ha kunskap om väder, årstider, månader, almanackan och närmiljön.
- ha färdigheter i att orientera sig i närmiljön.

Årskurs 2

Eleven skall

- ha kunskap om solsystemet, årstiderna och dygnet och förståelse av tid.
- ha färdigheter i att kunna läsa almanackan.

Årskurs 3

Eleven skall

- ha kunskap om landskapskartan, karttecken, väderstreck, kommunkartan.
- ha kunskap om istidens påverkan på naturen. Känna till några krafter som har omformat jordytan.
- ha färdigheter i att använda och förstå en karta.

Årskurs 4

Eleven skall

- ha kunskap om Sveriges kartgeografi, näringsgeografi och vegetationszoner.
- ha färdigheter i att beskriva hur människor förr och nu lever och arbetar i olika miljöer.
- ha färdigheter i att använda en atlas och olika sorters kartor.

Årskurs 5

Eleven skall

- ha kunskap om Nordens och Europas kartgeografi, vegetations- och klimatzoner. Kunna beskriva hur människor förr och nu verkar och lever i olika miljöer. Förstå innebörden av väder, klimat och årstider.
- ha färdigheter i att använda och förstå en jordglob och kunna uppskatta avstånd.
- ha färdigheter i att reflektera över hur människans handlingar har påverkat miljön

Årskurs 6

Eleven skall

- ha kunskap om världens kartgeografi och världsdelar, vegetationsområden och klimatzoner.
- ha kunskap om världsdelar, världshav, större länder, städer, berg och floder.
- ha färdigheter i att göra enkla kartor, tabeller och diagram.

Årskurs 7

Eleven skall

- ha kunskap om inre och yttre krafter som formar jordytan.
- ha kunskap om atmosfären, haven och solens strålning och dess påverkan på klimatzonerna.
- ha färdigheter i att göra enkla iakttagelser i naturen beträffande istidslämningar.

Årskurs 8

Eleven skall

- ha kunskap om Europas klimatzoner, näringar och kartgeografi.
- ha färdigheter i att jämföra och analysera och i att göra kartor, bilder, mätningar, texter och diagram.

Årskurs 9

Eleven skall

- ha kunskap om kartgeografi när det gäller länder i världen.
- ha kunskap om förutsättningar för i- och u-land, försörjning, fördelning och miljökonsekvenser.
- ha färdigheter i att kunna beskriva, jämföra, analysera och presentera områden och förhållanden genom att arbeta med geografisk information.

HEM- OCH KONSUMENTKUNSKAP

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Måltiden

Eleven skall...

- ha kunskap om matcirkeln, tallriksmodellen, frukostvanor, mellanmålet och motion
- tränas på att ”våga smaka”.
- kunna samarbeta med andra i olika arbeten.
- kunna tillaga frukost och mellanmål med matcirkeln som modell.
- med handledning kunna tillaga måltider utifrån enkla recept och matcirkel.
- ha kännedom om de vanligaste redskapen i köket och kunna välja bra redskap för olika metoder
- kunna sortera hushållsavfall

Konsumentkunskap

Eleven skall...

- ha fått en känsla för vad vanligt före kommande varor i hushållet kostar för att kunna jämföra. Ta upp veckopeng.
- kunna uppfatta skillnaden mellan reklam och information.

Årskurs 7-9

Måltiden

Eleven skall...

- kunna välja bra redskap för olika praktiska ändamål i köket.
- kunna grundläggande matlagningsmetoder som att koka, steka, baka och finfördela på ett rationellt och näringsriktigt sätt.
- veta hur man förvarar och tar tillvara olika livsmedel samt kunna göra val ur hälso- och miljöperspektiv.
- kunna planera, genomföra och utvärdera måltider med flera moment samt skapa trivsamt måltidsmiljö.
- kunna använda sig av Tallriksmodell och Matcirkel och ha kunskap om sambandet kost och hälsa samt kunna omsätta det i praktiken.
- kunna samarbeta och aktivt kunna lösa vardagsproblem. Arbeta självständigt tillsammans på ett demokratiskt sätt.

Konsumentkunskap

Eleven ska

- känna till sina rättigheter och skyldigheter som konsument.
- kunna värdera olika slags information vid utförandet av olika verksamheter i hushållet.
- känna till hur man på olika sätt kan planera sin ekonomi.
- ha kunskap om olika betalningsformer.
- ha kunskap om vika olika faktorer som kan påverka valet av konsumtion.
- känna till reklamens syfte och hur den påverkar oss.

Boende och miljökunskap

Eleven ska...

- kunna tvättsymboler och veta hur man tvättat på ett miljömässigt sätt.
- kunna veta hur man rengör och vårdar olika material och ytor i ett hem.
- känna till möbleringsråd, boendeformer och möbelkunskap.

HISTORIA

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1

Eleven skall...

- ha förståelse för historia utifrån ett historiskt perspektiv
- förstå familjen och släktskap

Årskurs 2

Eleven skall....

- ha kännedom om, hur man levde förr; (Bondesamhället/teknikhistoria/ hantverk)

Årskurs 3

Eleven skall....

- ha kännedom om historiska platser i närområdet och lokal historia.
- ha kännedom om sten- brons och tidig järnålder
- ha kännedom om jägar- och samlar samlartiden.

Årskurs 4

Eleven skall...

- ha kännedom om sen järnålder (Vikingatid)/ tidig medeltid
- ha kännedom om handelsplatserna/städernas betydelse.
- ha kännedom om Sveriges och övriga nordiska rikenas uppkomst.

Årskurs 5

Eleven skall...

- ha kännedom om unionstiden
- ha kännedom om Engelbrekt.
- ha kännedom om handelsförbundet Hansans betydelse för norra Europa.
- ha kännedom om Wasa-tiden. (Gustav Wasa – Carl IX).

Årskurs 6

Eleven skall.....

- ha kännedom om Stormaktstiden (regenterna)
- ha kännedom om samhällsutvecklingen under 1600 talet i Sverige (Handel/Industri /Kommunikation/ Utbildning)
- ha kännedom Frihetstiden (1700 talet)
- ha kännedom om svenska vetenskapsmän under denna tid. (Eva Ekeblad, Carl von Linne m.fl.)
- ha kännedom om grunderna i släktforskning.

Årskurs 7 –9

Se skolverkets betyg och kurskriterier 2000

- **Antiken.**; fokus betydelsen för idag, demokrati.
- **Medeltiden;** Samhällssystemet och kyrkan
- **Franska revolutionen,** Upplysningen.
- **Industrialiseringen**
- **Världskrigen, Demokrati, Förintelsen.**
- **Kalla kriget.**

IDROTT & HÄLSA

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- kunna springa, hoppa och kasta

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- kunna delta i lekar i olika miljöer

Hälsa

Eleven skall..

- förstå vikten av att duscha efter fysisk aktivitet

Simning

Eleven skall..

- göra ett besök i simhallen med simkontroll

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna kontrollera medvetande, ropa på hjälp och skapa öppen luftväg

Årskurs 2

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- kunna rulla, balansera, klättra

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- känna till allemansrätten

Musik och rörelse

Eleven skall..

- våga röra sig till musik

Hälsa

Eleven skall..

- kunna hålla en för aktiviteten rimlig ljudnivå

Simning

Eleven skall..

- kunna simma 25 meter regelrätt bröstsim
- kunna hoppa på djupt vatten

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna stabilt sidoläge
- kunna larma 112

Årskurs 3

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- kunna kasta och fånga, stödja, hoppa på ett ben
- ha kännedom om några grenar inom friidrott

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- kunna klä sig efter aktivitet och väderlek

Simning

Eleven skall..

- klara Järnbojen (50m bröstsim, 25m ryggsim, flyta med kläder och flytväst 2 min, vattentramp 2 min, simma 2m under vattnet, fria luftvägar och stabilt sidoläge)

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna andningskontroll
-

Årskurs 4

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- behärska hopp i olika former
- ha kännedom om några grenar inom gymnastik

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- kunna hitta i närmiljön
- ha kännedom om idrotter på is

Musik och rörelse

Eleven skall..

- kunna utföra enkla rörelseuppgifter till musik

Simning

Eleven skall..

- kunna simma 50 meter varav 25 meter ryggsim
- flyta med kläder och flytväst i 2 minuter,
- vattentramp 2 minuter
- simma 2 meter under vattnet
- ha kunskap om fria luftvägar
- kunna stabilt sidoläge

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna mun-till munandning till barn

Årskurs 5

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- behärska olika motoriska grundformer och utföra rörelser med balans och kroppskontroll
- ha erfarenheter av några vanliga idrottsaktiviteter

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- ha grundläggande kunskaper om friluftsliv samt känna till principerna för allemansrätten
- kunna orientera sig och hitta i närmiljön genom att använda enkla hjälpmedel

Musik och rörelse

Eleven skall..

- kunna utföra enkla danser och rörelseuppgifter till musik

Hälsa

Eleven skall..

- känna till något om och kunna ge synpunkter på arbetsmiljön i skolan
- veta något om skaderisker och om hur skador kan undvikas

Simning

Eleven skall..

- klara Bronsbojen (150 m bröstsim och 50 m ryggsim i en följd, simma med livboj 25 m, bogsera 25 m med jämnstor kamrat i livboj, mun mot mun, stabilt sidoläge, larmrutiner, bad-, båt- och isvett)

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- ha teknik för att hjälpa en person som satt i halsen

Årskurs 6

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- ha kännedom om olika racketsporter

Hälsa

Eleven skall..

- ha kännedom om sambandet mellan mat, motion och hälsa
- ha kunskaper i ergonomi

Simning

Mål som i åk 5

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna mun- till munandning till vuxen

Årskurs 7

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- kunna delta i dom vanligaste bollspelen
- kunna delta i olika racketsporter
- ha erfarenheter av några vanliga idrottsaktiviteter

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- ha kännedom om orienteringskartor och dess karttecken samt kunna delta på kartpromenad

Musik och rörelse

Eleven skall..

- kunna delta i mer lekfulla danser.

Simning

Eleven skall..

- kunna simma bröstsim 150 m och 50 m ryggsim i en följd, simma med livboj 25 m, bogsera 25 m med jämnstor kamrat i livboj, mun mot munmetoden och stabilt sidoläge
- kunna reglerna för bad-, båt- och isvett.
- kunna larmnumret
- kunna utföra kast med livboj med livbojslina till nödställd
- kunna ta upp livräddningsdocka eller jämnstor kamrat från ca 2 m djup
- kunna hjälpa nödställd med förlängd arm och förstå hur förlängd arm ger egen säkerhet
- kunna utföra medvetandekontroll, larmning och fria luftvägar

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna utföra pulskontroll och bröstkompressioner

Årskurs 8

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- parvis kunna genomföra en orienteringsbana

Musik och rörelse

Eleven skall..

- kunna delta i folkdans

Hälsa

Eleven skall..

- ha kunskaper inom styrke- och konditionsträning

Simning

Mål som i årskurs 7

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna utföra hjärt- och lungräddning samt häva luftvägsstopp på en medvetslös person

Årskurs 9

Motoriska grundformer

Eleven skall..

- ha kunskaper i vanliga rörelseaktiviteter och hur de kan bedrivas på ett säkert sätt

Friluftsliv och orientering

Eleven skall..

- kunna orientera sig i okända marker genom att använda olika hjälpmedel samt kunna planera och genomföra vistelse i naturen under olika årstider

Musik och rörelse

Eleven skall..

- kunna delta i lek, dans, idrott och andra aktiviteter och kunna utföra lämpliga rörelseuppgifter

Hälsa

Eleven skall..

- förstå sambandet mellan mat, motion och hälsa och kunna tillämpa kunskaper i ergonomi i vardagliga sammanhang
- kunna forma och genomföra aktiviteter för egen motion

Simning

Mål som i årskurs 7.

HLR (Hjärt-lung-räddning)

Eleven skall..

- kunna utföra hjärt- och lungräddning (filmbaserad utbildning med examination)

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1-3

Eleven ska...

- känna till och förstå begreppen fast-, flytande- och gasform.
- känna till kokning, avdunstning, kondensering och stelning av vatten.
- känna till några olika slags blandningar och lösningar.
- kunna göra iakttagelser om vad som skiljer olika material åt.
- ha insikt om risker med hemmets kemikalier, hur de är märkta och bör hanteras.
- föra enklare diskussioner om resurs- och miljöfrågor.

Årskurs 4

Eleven ska...

- känna till och förstå begreppen fast-, flytande- och gasform.
- känna till kokning, avdunstning, kondensering och stelning av vatten.
- känna till några olika slags blandningar och lösningar.
- kunna göra iakttagelser om vad som skiljer olika material åt.
- ha insikt om risker med hemmets kemikalier, hur de är märkta och bör hanteras.
- föra enklare diskussioner om resurs- och miljöfrågor.
- känna till hur ämnen kan omvandlas och brytas ner.
- kunna genomföra experiment utifrån en hypotes och kunna dra slutsatser utifrån den.

Årskurs 5

Eleven ska...

- ha kunskap om begreppen fast och flytande form, gasform samt kokning, avdunstning, kondensering och stelning.
- känna till några olika slags blandningar och lösningar.
- känna till några faktorer som leder till att material bryts ner och kunna ge exempel på hur detta kan förhindras.
- ha egen erfarenhet av att på ett säkert sätt experimentera med vardagliga kemiska produkter.
- kunna göra iakttagelser om olika material och ha inblick i hur de kan indelas.
- ha inblick i hur kemisk kunskap kan användas vid diskussioner om resurs- och miljöfrågor och om hur kemikunskaper kan användas för att förbättra våra levnadsvillkor.
- ha insikt om risker med hemmets kemikalier, hur de är märkta och bör hanteras.

Årskurs 6

Eleven ska...

- känna till olika typer av blandningar och hur man skiljer ämnen åt.
- förstå att ett ämnen kan förekomma i olika former.
- känna till vad smältpunkt och kokpunkt innebär
- känna till hur syre kan bryta ner ämnen
- känna till olika ämnen och hur de påverkar miljön
- känna till begreppen grundämne och kemiska föreningar.
- känna till varningssymboler och hur man hanterar kemikalier

Årskurs 7 - 9

Allmänt

Eleven skall..

- ha kunskap om kemins betydelse i vår vardag och i hela vår omvärld
- känna till kemikalens utrustning och veta vilka säkerhetsföreskrifter som gäller
- känna till vilka arbetsmetoder som kan användas.

Luft

Eleven skall..

- känna till luftens olika gaser
- kunna redogöra för syrets betydelse vid förbränning
- känna till kvävetens egenskaper och användning
- känna till koldioxidens egenskaper och betydelse i naturens kretslopp.

Syror och basiska ämnen

Eleven skall..

- känna till de vanligaste syrorna och basiska ämnena och deras egenskaper
- känna till hur man använder syror och basiska ämnen i vardagslivet
- känna till pH-begreppet och förstå dess betydelse för miljön
- veta vad neutralisation innebär.

Grundämnen och kemiska föreningar

Eleven skall..

- känna till de vanligaste grundämnena och kemiska föreningars uppbyggnad
- känna till skillnaden mellan ett grundämne och en kemisk förening .
- känna till det periodiska systemets uppbyggnad
- känna till begreppen atom och molekyl
- känna till sambanden mellan begreppen atom, molekyl och jon
- känna till skillnader i egenskaper mellan jonföreningar och molekylföreningar samt kunna ge exempel på några vanliga sådana föreningar
- känna till några salters egenskaper och användning.

Kolföreningar

Eleven skall..

- känna till olja och oljeprodukter, deras egenskaper och användning
- känna till kolvätenas uppbyggnad
- känna till alkoholer, syror och estrar
- känna till de viktigaste kolföreningarna bland våra födoämnen och den kemiska uppbyggnaden av kolhydrater, fetter och proteiner
- känna till kolets kretslopp i naturen
- känna till några kemiskt/tekniska produkter

Kemiskt tekniska produkter

Eleven skall..

- tvål och tvättmedel - veta hur de framställs och kunna förklara hur de fungerar
- lösningsmedel - veta hur de används och hur de kan påverka människan
- känna till kemiskt/tekniska produkters inverkan på miljön.

Elektrokemi

Eleven skall..

- känna till begreppet korrosion
- känna till hur vanliga batterier är uppbyggda
- känna till hur elektrolys utnyttjas i industrin för t ex ytbehandling av metaller.

Miljö kemi

Eleven skall..

- kunna beskriva kretsloppet i naturen för vatten, kol samt känna till något om kvävet's betydelse i miljön
- känna till hur människan påverkar miljön
- känna till hur vi kan hushålla med jordens resurser, t ex genom återvinning och energibesparande åtgärder.

MATEMATIK

Mål som eleven lägst skall ha uppnått i slutet av årskursen:

Årskurs 1

Beträffande tal och talens beteckningar

Eleven skall

- Kombinera siffra/antal
- Kunna talområdet 0-10
- Kunna ordningstalen 1-10
- Kunna ramsräkna 1-100
- Kunna upprepa enkla mönster

Beträffande räkning med positiva heltal

Eleven skall

- Kunna tiokompisarna
- Lilla addition 1 – 10
- Följa ett mönster med 10-skutt
- Kunna förstå innebörden av tecknen + -
- Kunna formulera och lösa vardagsproblem t. ex en räknesaga
- Huvudräkning inom det aktuella talområdet

Beträffande rumsuppfattning och geometri

Eleven skall

- Kunna begrepp som framför, bakom, sist, först, höger och vänster
- Hitta föremål i verkligheter som har den geometriska formen av cirkel, triangel, kvadrat och rektangel

Beträffande mätning

Eleven skall

- Kunna jämföra olika längder
- Analog klockan hel och halv timma
- Kunna månaderna

Beträffande statistik

Eleven skall

- Kunna gemensamt med stöd av lärare göra ett enkelt stapeldiagram

Årskurs 2

Beträffande tal och talens beteckningar

Eleven skall

- Kunna ha taluppfattning för talområdet 0-200
- Kunna positionssystemet ental tiotal och hundratal
- Kunna följa mönster med 5-skutt

Beträffande räkning med positiva heltal

Eleven skall

- Kunna arbeta med talområdet 0-100 med addition subtraktion utan tiotalsovergångar
- Kunna förstå sambandet addition och multiplikation
- Kunna addition och subtraktion med tiotalsovergångar i talområdet 0-20
- Kunna dubblorna både i form av plus och minus t.ex. $9+9$ $18-9$
- Kunna hälften och dubbelt
- Huvudräkning inom det aktuella talområdet
- Kunna formulera och lösa vardags problem

Beträffande rumsuppfattning och geometri

Eleven skall

- Kunna rita geometriska former som rektangel, kvadrat, cirkel och triangel
- Kunna sitt eget födelse datum, adress och telefonnummer

Beträffande mätning

Eleven skall

- Kunna dela in året i årstider, månader, veckor
- Kunna analoga klockan kvart i och kvart över
- Kunna mäta och använda längdenheter
- Kunna avläsa termometern

Beträffande statistik

Eleven skall

- Kunna tolka enkla diagram

Årskurs 3

Beträffande tal och talens beteckningar

Eleven skall

- Kunna talområdet 0 - 1000
- Kunna förstå positionssystemet ental tiotal hundratal och tusental
- Kunna namnge enkla bråk
- Kunna beskriva mönster i enkla talföljder
- Kunna förstå öppna utsagor och likheter

Beträffande räkning med positiva heltal

Eleven skall

- Kunna hantera matematiska likheter inom heltalsområdet 0 – 20. Ex $9 + 3 = 6 + 6$
- Kunna räkna i huvudet med de fyra räknesätten inom talområdet 0 – 20 samt med enkla tal inom ett utvidgat talområde
- Kunna addera och subtrahera med skriftliga räknemetoder när talen och svaren ligger inom talområdet 0 – 200.
- Kunna formulera och lösa enkla vardagsproblem
- Kunna använda miniräknare i addition och subtraktion

Beträffande rumsuppfattning och geometri

Eleven skall

- Kunna mäta omkretsen på kvadrat rektangel och triangel
- Kunna rita 2- dimensionella bilder och konstruera enkla 3- dimensionella fig.

Beträffande mätning

Eleven skall

- Kunna mäta och väga med våra vanligaste enheter t. ex m dm cm mm, kg g, l dl
- Kunna jämföra och uppskatta sträckor, vikter, volymer, areor och tider
- Kunna analoga klockan och räkna ut tidsskillnaden utifrån hela klocktimmar

Beträffande statistik

Eleven skall

- Kunna tolka och presentera enkla tabeller och diagram

Årskurs 4

Beträffande tal och talens beteckningar

Eleven skall

- Kunna ha taluppfattning i talområdet 1-10 000
- Kunna positionsystemet upp till tiotusen
- Kunna upptäcka talmönster t. ex 2,4,6,

Beträffande räkning

Eleven skall

- Kunna förklara hur man tänker vid uppgiftslösning
- Kunna göra rimlighetsbedömning och avrunda till tiotal, hundratal och tusental
- Kunna använda skriftliga räknemetoder för huvudräkning
- Förstå och kunna använda de fyra räknesätten
- Kunna använda miniräknare avseende de fyra räknesätten
- Kunna multiplikationstabellerna 1-10

Beträffande rumsuppfattning och geometri

Eleven skall

- Kunna jämföra uppskatta och mäta längder, volymer, massor och tider samt kunna använda ritningar och kartor

Beträffande mätning

Eleven skall

- Kunna upptäcka obekanta tal i enkla formler
- Kunna klockan digitalt

Beträffande statistik

Eleven skall

- Kunna avläsa och tolka tabeller och diagram samt kunna använda elementära lägesmått.

Årskurs 5

Beträffande tal och talens beteckningar

Eleven skall

- Ha en grundläggande taluppfattning som omfattar naturliga tal samt enkla tal i bråk- och decimalform.
- Kunna matematisk terminologi för de fyra räknesätten

Beträffande räkning

Eleven skall

- Kunna huvudräkning med naturliga tal för de fyra räknesätten
- Kunna bestämma obekanta tal i enkla former
- Kunna förklara hur man tänker vid uppgiftslösning

Beträffande rumsuppfattning och geometri

Eleven skall

- Ha en grundläggande rumsuppfattning.
- Kunna känna igen och beskriva några egenskaper hos geometriska figurer och mönster

Beträffande mätning

Eleven skall

- Kunna jämföra, uppskatta och mäta vinklar och areor.

Beträffande statistik

Eleven skall

Kunna avläsa, konstruera och tolka tabeller och diagram

Årskurs 6

Beträffande tal och talens beteckningar

Eleven skall

- Kunna se samband med bråk och decimaltal
- Kunna enkla tal i procentform
- Kunna avrunda decimaltal till heltal
- Ska ha bekantat sig med negativa tal genom exempelvis avläsning av termometer

Beträffande räkning

Eleven skall

- Kunna enkla beräkningar med bråk
- Kunna multiplicera med tvåsiffriga faktorer.
- Kunna dividera med täljarensom decimaltal.
- Kunna göra beräkningar med tid

Beträffande rumsuppfattning och geometri

Eleven skall

- Kunna beräkna volym

Beträffande statistik

Eleven skall

- Kunna konstruera tabeller och diagram
- Kunna förstå och använda medelvärden

Årskurs 7

Taluppfattning

Eleven skall...

- Förstå hur vårt talsystem är uppbyggt
- Storleksordna hela tal och tal i decimalform
- Multiplicera och dividera med 10, 100 och 1 000
- Betydelsen av milli, centi, deci och kilo
- Kunna bedöma rimligheten i sina beräkningar med hjälp av överslagsräkning
- Förstå orden täljare, nämnare och bråkstreck
- Växla mellan blandad form, bråkform och decimalform
- Addera och subtrahera och jämföra bråk
- Förstå begreppet procent och beräkna procentsatsen i enkla sammanhang
- Kunna växla *Mål att uppnå när eleven har studerat respektive kunskapsområde:* mellan procentform, bråkform och decimalform.

Mätning, rumsuppfattning och geometriska samband

Eleven skall...

- Beskriva omkretsen på olika geometriska figurer
- Använda enheter för längd
- Använda enheterna för vikt och volym
- Räkna med avstånd på kartor
- Räkna på bilder ritade i skala.

Statistik och sannolikhetslära

Eleven skall...

- Hämta fakta ur tabeller
- Läsa av och tolka olika typer av diagram
- Beräkna medelvärde, bestämma median och typvärde
- Tolka enkla tidtabeller och diagram (linje -, cirkel-, stapel- och stolpdigram)
- Kunna göra en enkel undersökning och presentera den i tabell och diagramform

Mönster och samband

Eleven skall

- Beräkna ett uttryck skrivet med flera olika räknesätt
- Beräkna ett uttrycks värde
- Lösa enkla ekvationer.

Årskurs 8

Taluppfattning

Eleven skall

- Kunna multiplicera och dividera med positiva tal mindre än 1
- Förstå och kunna addera och subtrahera negativa tal
- Kunna skriva tal i potensform
- Räkna med stora tal
- Skriva stora tal med hjälp av prefix
- Skriva stora och små tal i tiopotensform
- Räkna med stora tal i tiopotensform
- Räkna ut procentsatsen, delen och det hela
- Förstå och använda procent vid jämförelser
- Jämföra storleken på olika bråk
- Förkorta, förlänga och multiplicera bråk.

Mätning, rumsuppfattning och geometriska samband

Eleven skall

- Kunna beräkna arean av rektanglar, trianglar och cirklar
- Kunna använda de vanligaste areaenheterna
- Kunna använda skala och göra mätningar i en ritning.
- Uppskatta, mäta och beräkna vinklar i olika geometriska figurer
- Använda gradskiva
- Använda olika slags trianglar och fyrhörningar
- Mäta och beräkna vinkelsumman i en triangel

Statistik och sannolikhetslära

Eleven skall

- Förklara vad som menas med begreppet sannolikhet
- Räkna ut sannolikheten för att en händelse ska inträffa.
- Beräkna medelvärde, bestämma median och typvärde

Mönster och samband

Eleven skall

- Känna till begreppet funktion
- Kunna tolka och räkna med enkla funktioner
- Lösa olika slags ekvationer
- Kontrollera en lösning till en ekvation med hjälp av prövning
- Lösa problem med hjälp av ekvationer
- Jämföra uttryck skrivna med och utan parenteser
- Multiplicera variabler med varandra
- Tolka olika typer av linjära samband
- Rita och ange punkter i koordinatsystem
- Arbeta med proportionella samband, t.ex. jämförpriser
- Arbeta med samband som består av en fast och en rörlig del.

Årskurs 9

Taluppfattning

Eleven skall

- Förstå kvadratrotbegreppet
- Räkna ut kvadratroten av ett tal
- Kunna använda och räkna med tal i potens och grundpotensform
- Kunna några prefix för stora och små tal
- Förstå och utföra olika typer av procentberäkningar
- Använda procentberäkningar i olika praktiska sammanhang
- Räkna med promille.

Mätning, rumsuppfattning och geometriska samband

Eleven skall

- Förstå vad som menas med volym
- Kunna ge namn på och känna igen olika rymdgeometriska kroppar (Rätblock, kub, cylinder, prisma, klot, kon och pyramid)
- Kunna använda olika enheter för volym
- Kunna räkna ut volymen för rätblock, cylinder, prisma, kon och pyramid.

Statistik och sannolikhetslära

Eleven skall

- Kunna hämta uppgifter ur text, tabeller och diagram av olika slag
- Formulera egna uppgifter och problem utifrån text, tabeller och diagram
- Kritiskt granska informationen i tabeller och diagram.

Mönster och samband

Eleven skall

- Känna till begreppet funktion
- Kunna tolka och räkna med enkla funktioner
- Kunna multiplicera in i parentesuttryck
- Kunna förenkla och lösa ekvationer.

MODERNA SPRÅK

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 7-9

Lyssna

Eleven ska...

- kunna förstå huvudinnehållet av vårdat och tydligt språk som talas i långsamt taltempo.
- kunna delta i enkla samtal om vardagliga ämnen som t. ex. vädret.

Tala

Eleven skall...

- kunna berätta om sig själv och andra

Läsa

Eleven skall...

- kunna läsa och förstå texter av enkelt slag.
- kunna ta fram fakta ur enkla saktexter, t. ex. beskrivningar, instruktioner och broschyrer.

Skriva

Eleven skall...

- kunna uttrycka sig i skrift i enkla sammanhang och exempelvis kunna göra en presentation av sig själv, sin hemort och sina intressen i brevform. Språket ska vara så pass hyfsat att eleven med viss ansträngning gör sig förstådd.

Hjälpmedel

Eleven skall...

- kunna använda ordbok som hjälpmedel och leta fram relevant information t. ex. på Internet.

Realia

Eleven skall

- känna till levnadssätt, kulturtraditioner och samhällsförhållanden i målspråksländerna
- kunna jämföra dem med det egna landet.

Socialt

Eleven skall...

- kunna planera och självständigt genomföra olika språkliga uppgifter såväl personligt valda som utdelade och visa förmåga att utvärdera sin språkinläring och sitt arbetssätt.
- kunna genomföra korta muntliga och skriftliga uppgifter i samarbete med andra eller på egen hand.

MUSIK

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1

Eleven skall

- kunna delta i enkla sånger och danslekar
- kunna delta i spel med enkla rytminstrument
- kunna delta i lyssnande
- kunna sjunga några enkla barnvisor
- kunna följa en puls och härma enkla rytmer

Årskurs 2

Eleven skall

- kunna aktivt delta i sång och danslekar
- kunna spela enklare rytminstrument tillsammans
- kunna delta i lyssnande och kunna urskilja de vanligaste instrumenten
- kunna sjunga några barnvisor och traditionella svenska sånger
- känna till begreppen puls och rytm

Årskurs 3

Eleven skall

- kunna aktivt delta i sång
- kunna delta i enkla danser och rytmiska rörelser
- kunna spela något instrument efter enkla anvisningar
- kunna delta i lyssnande och kunna säga något om tempo, taktart och dynamik
- kunna spela en rytm efter enkla noter

Årskurs 4

Eleven skall

- kunna sjunga kanon
- kunna spela enklare ackord på gitarr
- kunna aktivt lyssna på musik och ha en egen åsikt om musiken
- kunna några enkla engelska sånger och ha en repertoar av svenska sånger av olika slag och från olika tider
- känna till någon svensk kompositör
- kunna spela en rytm efter enkla noter i grupp
- kunna delta i skapande av en text till en känd melodi

Årskurs 5

Eleven skall

- kunna aktivt delta i både enstämig och enkel flerstämig sång
- kunna klara enklare ackordspel på gitarr i grupp samt enklare melodispel
- kunna aktivt lyssna på musik och reflektera över musikens funktioner förr och nu
- känna till några större klassiska kompositörer
- kunna skapa en egen text till en känd melodi

Årskurs 6

Eleven skall

- kunna aktivt delta i enstämig och enkel flerstämig sång i olika stilar
- utöka ackordkunnande och melodispel
- kunna aktivt lyssna på olika musikstilar och uttrycka en egen åsikt om musiken
- känna till något om den svenska visskatten

Årskurs 7

Eleven skall

- kunna aktivt delta i sång
- kunna delta i enklare ackordspel på egen hand och i grupp
- kunna höra skillnaden mellan olika musikstilar
- känna till några notvärden, grundläggande musiksymboler och instrumentgrupper
- känna till något om pop-rock historien

Årskurs 8

Eleven skall

- kunna delta i gruppmusicerande med melodi, rytm, ackordspel, sång.
- kunna känna till vanligaste instrumentgrupper.
- kunna notsystemet, notvärden, musikaliska symboler.
- känna till olika stilar inom västerländsk populärmusik.
- kunna delta aktivt i sång.
- kunna ett enkelt trumkomp.
- kunna ackompanjera på elbas.
- kunna aktivt lyssna och diskutera kring musik.

Årskurs 9

Eleven skall

- kunna aktivt delta i gruppspel.
- kunna aktivt delta i sång.
- kunna skilja på olika musikstilar.
  - ha kunskap om musikens historia.
- kunna skilja på olika musikstilar och samtala om kompositionsform.
- kunna förstå elementära musikaliska begrepp som rytm, ackord, dur/moll.
- kunna följa med i ett enkelt spelschema.

Lokal kursplan i Samhällskunskap för Hallsberg kommun år 1-9

Tabellen nedan innehåller rekommendationer för tidigaste start för respektive område...

Årskurs	Delaktighet/demokrati	Normer, regler och lagar	En hållbar utveckling/närmiljö globalt	Arbete & ekonomi
1	Skolregler, klassregler	En "bra kamrat"	Miljöhänsyn hemma i skolan och i närmiljön	Ha kunskap om olika yrken t e x bondgård, brandkår m.m.
2	Klassråd	Hänsyn och förståelse för olika hemförhållanden	Hushålla med naturresurser tex. förbrukningsmaterial	
3	Elevråd	Trafikregler	Hållbar utveckling genom exempelvis sopsortering och kompostering	En dags prao arb.liv
4	Aktivt delta i klass/elevråd mänskliga rätt/skyld När demokrati	Normer, regler och lagar		Pengar och pengars värde
5	Kommun, landsting, stat och styrelseskick	Människors livsvillkor i olika kulturer	Globala miljöeffekter utifrån egna handlingar	PRAO
6	Val och partier Riksdag & Regering	Kännedom om olika livsvillkor utifrån ett socialt, kulturellt och köns perspektiv	Kunna söka fakta från olika källor samt värdera dessa	Hushållets ekonomi och privatekonomi. hållbart lokalsamhälle
7	EU	Lag och Rätt	Opponera-argumentera framföra konstruktiv kritik och kunna ta ställning	
8	FN och andra internationella organisationer	Ha kunskap om internationella förhållanden utifrån ett globalt perspektiv	Kunna läsa skriva och formulera sig om samhället utifrån olika källor samt granska och värdera dessa	Samhällsekonomi, Hållbart samhälle globalt
9	Ideologier			PRAO entreprenörskap

2009-03-04

Kunskapsmål i samhällskunskap i Hallsberg kommun:

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall

- känna till de grundläggande demokratiska principer som samhället vilar på och kunna delta i en demokratisk beslutsprocess,
- känna till förhållanden och olika levnadssätt i det lokala samhället och de viktigaste rättigheter och skyldigheter som gäller varje enskild individ,
- ha kännedom om människors livsvillkor i olika kulturer,
- förstå hur de egna handlingarna påverkar miljön,
  - kunna läsa, skriva och formulera sig om samhället utifrån olika källor.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret

Eleven skall

- känna till grundläggande mänskliga rättigheter och skyldigheter,
- kunna reflektera över människors villkor och hur dessa skiftar utifrån kön och social och kulturell bakgrund,
- förstå de gemensamma och grundläggande demokratiska värden som vårt samhälle vilar på samt kunna tillämpa ett demokratiskt arbets- och beslutssätt,
- ha grundläggande kunskaper om det svenska styrelsesättets framväxt och samhällssystemets uppbyggnad samt förstå innebörden av det grundläggande norm- och rättssystemet i Sverige,
- ha kunskaper om internationella förhållanden samt kunna diskutera relationer och samarbete i ett globalt perspektiv,
- ha kännedom om samhällsekonomi, hushållsekonomi och privatekonomi och kunna diskutera möjliga vägar som leder mot ett hållbart samhälle såväl lokalt som globalt,
  - kunna använda olika kunskapskällor samt kunna sammanställa, bearbeta, granska och värdera uppgifter och åsikter från olika källor och opinionsbildare samt redovisa resultatet.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin utbildning i samhällskunskap sträva efter att eleven

- omfattar och praktiserar demokratins värdegrund,
- utvecklar kunskaper om skiftande samhällsförhållanden och deras relation till demokratiska principer,
- utvecklar kunskaper om rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle,
- förstår hur olika intressen, ideologier och traditioner påverkar sättet att se på individ och samhälle samt hur samhällets normer och värderingar påverkar och påverkas av individen,
- utvecklar kunskap om och förståelse av ett samhälle med etnisk och kulturell mångfald och betydelsen av detta för mellanmänskliga relationer,
- utvecklar kunskaper om förhållanden i andra länder och därmed förmågan att reflektera över internationella relationer och internationellt samarbete,

- tillgodogör sig kunskaper för att kunna agera i lokala och globala frågor som är viktiga för ett hållbart samhälle,
- utvecklar sin förmåga att kritiskt granska samhällsförhållanden och kunna se konsekvenser av olika handlingsalternativ,
- utvecklar sin förmåga att argumentera och uttrycka ståndpunkter samt en tilltro till den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen.
-

SVENSKA

Kunskapsmål som eleven lägst skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1

Läsa

Eleven skall...

- Förstå att bokstäver står för ljud i språket.
- Känna till alla bokstäver/ljud.
- Korta frekventa ordbilder utan att ljuda.
- Enkla ord och meningar.
- Förstå varför man ska kunna läsa.

Skriva

Eleven skall...

- Ha lärt sig skriva bokstäverna, både versaler och gemener.
- Kunna skriva enkla ord och meningar.
- Enkla berättelser med bildstöd.
- Förstå varför man skriver.

Tala

Eleven skall...

- Kunna berätta inför grupp.
- Ges tillfälle att utveckla sitt språk genom rim, ramsor och enkla dramatiseringar.

Lyssna

Eleven skall...

- Till någon som berättar eller läser.
- Förstå enkla muntliga instruktioner i grupp.
- Få läsoplevelser och utveckla sin fantasi genom att lyssna på barnlitteratur, teater och dess författare.

Årskurs 2

Läsa

Eleven skall...

- Använda bokstäver och ljud.
- Läsa enkla texter med flyt och förståelse.
- Välja och läsa enkla böcker själv.

Skriva

Eleven skall...

- Skriva på linjer och ha mellanrum mellan orden.
- Skriva enkla meddelanden, sagor, berättelser, faktameningar och dikter.
- Enkel ljudenlig stavning
- Ha börjat arbeta med ordkunskap, t.ex. sammansatta ord, motsatsord, synonymer.
- Alfabetet ???

Tala

Eleven skall...

- Berätta sammanhängande inför grupp.
- Våga uttrycka sin egen åsikt inför grupp.
- Muntligt redovisa egna arbeten inför grupp.
- Återge en enkel text.
- Beskriva bilder eller föremål så att kamraterna förstår.

Lyssna

Eleven skall...

- Lyssna till och komma ihåg en detaljerad instruktion.
- Få läsupplevelser och möjlighet att bearbeta dem i t.ex. drama eller bild.
- Lyssna till och respektera andras åsikter i grupp

Årskurs 3

Läsa

Eleven skall...

- Läsa och följa enkla, skriftliga instruktioner.
- Läsa och förstå en enkel, skönlitterär text.
- Läsa en enkel text med betoning och flyt.
- Läsa högt inför klassen.
- Leta information i text.
- Börja använda ordlista.

Skriva

Eleven skall...

- Skriva med hjälp av stödord och tankekartor.
- Använda versaler och gemener i rätt sammanhang.
- Använda stor bokstav och punkt, ha kännedom om övriga skiljetecken.
- Ha börjat med ljudstridig stavning.
- Stava ljudenliga ord samt högfekventa ord.
- Känna till substantiv, adjektiv och verb.
- Skriva läsligt.

Tala

Eleven skall...

- Redovisa olika arbeten inför grupp, t.ex. grupparbeten eller forskning.
- Förklara en uppgift för en kamrat genom att ge och ta emot muntliga instruktioner.

Lyssna

Eleven skall...

- Ha förmåga att lyssna aktivt och kunna återberätta något som någon annan berättar.

Årskurs 4

Läsa

Eleven skall...

- Läsa kapitelböcker.
- Läsa och förstå längre instruktioner, t.ex. recept.
- Läsa och tillgodogöra sig enklare faktatext.
- Plocka ut egna stödord ur en text och använda dem för återberättande.

Skriva

Eleven skall...

- Skriva berättelser med en röd tråd.
- Skriva med läslig handstil.
- Dela upp texter i lagom långa meningar.
- Använda punkt, utropstecken och frågetecken.
- Använda ordlistan för stavning och ordförklaring.
- Skilja på talspråk och skriftspråk vid eget skrivande.

Tala

Eleven skall...

- Göra enkla intervjuer, redovisningar och dramatiseringar.
- Förstå hur språket och dess nyanser fungerar i samspel mellan människor.

Lyssna

Eleven skall...

Ha förmåga att lyssna aktivt och kunna ställa frågor.

Årskurs 5

Läsa

Eleven skall...

- Läsa för åldern passande fakta- och skönlitteratur.
- Samtala och reflektera kring läst skönlitteratur.
- Läsa mellan raderna och uppmärksamma ”dolda budskap”.
- Läsa så att andra har glädje av att lyssna.
- Grundläggande bibliotekskunskaper.
- Söka och hitta information i bokform eller digitalt.

Skriva

Eleven skall...

- Berättelser, brev, anteckningar, redogörelser samt faktatexter med tydlig handstil.
- Känna till och tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket och de vanligaste reglerna för stavning.
- Använda ordlista.

Tala

Eleven skall...

- Muntligt berätta och redogöra så att innehållet blir begripligt för åhöraren.
- Läsa en text högt med flyt.
- Aktivt delta i samtal och diskussioner.

Lyssna

Eleven skall...

- Utveckla sin diskussionsteknik.
- Lyssna aktivt för att få information och kunskap.
- Lyssna på andras åsikter i en diskussion.

Årskurs 6

Läsa

Eleven skall...

- Läsa med inlevelse
- Utifrån sina egna frågeställningar kunna söka information via olika kunskapskällor.
- Reflektera över en källas ursprung.
- Kunna läsa ungdomslitteratur.
- Kunna anpassa läsningen efter textens art och olika syften.

Skriva

Eleven skall...

- Tillämpa reglerna i skriftspråket, t.ex. styckeindelning och skiljetecken.
- En sammanfattning av en längre text.
- En utförlig recension där elev reflekterar över innehållet.
- Kunna se skillnad i olika texters uppbyggnad.
- Uppfatta skillnader i tal- och skriftspråk.

Tala

Eleven skall...

- Muntliga redovisa ett fördjupningsarbete.
- Uttrycka sin åsikt och stå för den.

Lyssna

Eleven skall...

- Lyssna, anteckna och aktivt argumentera i mindre grupp.

Årskurs 7

Läsa

Eleven skall...

- Analysera texter.
- Tolka och värdera det lästa.

Skriva

Eleven skall...

- Göra en disposition för olika texter.
- Skriva olika slags texter.

Tala

Eleven skall...

- Berätta för andra så att de kan förstå.
- Argumentera och ställa relevanta frågor, som hör till samtalsämnet.

Lyssna

Eleven skall...

- Komma ihåg information och använda den vid behov.

Årskurs 8

Läsa

Eleven skall...

- Läsa för åldern anpassad skönlitteratur.
- Läsa, värdera och förstå olika slags texter.
- Läsa och använda faktatexter i det dagliga arbetet.

Skriva

Eleven skall...

- Skriva med tydlig struktur.
- Skriva så att den egna tankegången framgår.
- Skriva med varierat ordval.

Tala

Eleven skall...

- Anpassa språket efter syfte och mottagare.
- Redovisa ett arbete för jämnåriga så att innehållet blir begripligt.
- Aktivt delta i samtal och diskussioner, respektera andras synpunkter samt bemöta dessa.

Lyssna

Eleven skall...

- Lyssna aktivt på andras åsikter i samtal och diskussioner för att förstå andra människor.

Årskurs 9

Läsa

Eleven skall...

- Ha bredd i läsningen.
- Läsa, reflektera över och sätta in i ett sammanhang några skönlitterära verk och författarskap med betydelse för människors sätt att leva och tänka.
- Ha kunskaper om språket som gör det tydligt att göra iakttagelser av eget och andras språkbruk.

Skriva

Eleven skall...

- Anpassa skrivandet till olika syften och mottagare.
- Tillämpa skriftspråkets normer både vid skrivande för hand och med dator.

Tala/lyssna

Eleven skall...

- Genomföra ett muntligt framförande inför ”publik” på ett intresseväckande sätt.
- Ta del av, reflektera över och värdera innehåll och uttrycksmedel i bild, film och teater.

TEKNIK

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 1-3

Eleven skall...

- kunna tända en tändsticka
- kunna ge exempel på färdssätt och olika typer av fordon
- kunna bygga en enkel konstruktion med hjäl av t ex lego, kaplastavar eller liknande.
- kunna öppna datorn och gå in i ett program via programhanteraren
- kunna byta batteri i t ex en ficklampa

Årskurs 4-6

Eleven skall...

- kunna byta en lampa
- kännedom om vardagsteknik såsom att t ex känna till cykelns delar och dess funktioner
- kunna använda tekniska kommunikativa hjälpmedel samt känna till något om dess utveckling som t ex telefon, dator.
- kunna ge exempel på hur olika färdssätt (t ex flyg, tåg, bil) har utvecklats genom tiderna
- kunna göra en enklare ritning och utifrån den göra en konstruktion.
- kunna ge exempel på olika typer av uppvärmning i en fastighet ur miljösynpunkt
- kunna namnge husets olika grundkonstruktioner oc hövriga delar såsom husgrund,våningar, yttervägg, innervägg, takstol och isolering.

Årskurs 7-9

Eleven skall...

- ha kännedom om hållfasthetslära, teknisk konstruktion, tillverka efter ritning t ex ett spagettitorn.
- kunna redogöra för viktiga faktorer i den tekniska utvecklingen, både förr och nu, och ange några tänkbara drivkrafter bakom t ex genom att skriva om en uppfinning.
- ha kännedom om elteknik, t ex göra en jordad förlängningssladd, en jordad lampsladd, löda ihop olika elektriska komponenter
- med hjälp av ritprogram göra en egen teknisk konstruktion med egen skiss, samt kunna beskriva hur konstruktionen är uppbyggd och fungerar.

TEXTILSLÖJD

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 3-4

Eleven skall

- kunna hantera sax
- känna till enkla textila begrepp
- kunna sy med nål och tråd för hand
- lära sig hantera symaskin och känna till enkla begrepp
- arbeta med enkla garntekniker
- kunna följa enklare arbetsbeskrivningar och instruktioner
- presentera sitt arbete

Årskurs 5-6

Eleven skall

- känna till fler textila begrepp
- kunna hantera strykjärn
- kunna mäta och klippa
- arbeta vidare med symaskin
- arbeta med stickning och virkning
- arbeta med bundet eller fritt broderi
- presentera och beskriva sitt arbete

Årskurs 7- 9

Eleven skall

- kunna använda och förstå textila begrepp
- fördjupa sina kunskaper genom att prova på flera olika material
- fortsätta arbeta med symaskin
- fördjupa sina kunskaper inom garntekniker och broderi
- presentera, beskriva och utvärdera sitt arbete

TRÄSLÖJD

Kunskapsmål som eleven skall ha uppnått i slutet av årskursen

Årskurs 3-4

Eleven skall..

- kunna föreslå idéer till slöjdarbeten och med handledning kunna genomföra ett arbete.
- känna till de vanligaste verktygen: Tex kontursåg, geringssåg, maskin- och handborr, sandpapper-putsklots, hammare-spik, hyvel, filar, linjal, skruvdragare/skruvmejsel-skruv,.
- känna till enkla tekniker och arbetssätt: Tex sågning, spikning, borrar, limning, slipning, ytbehandling.

Årskurs 5-6

Eleven skall..

- kunna föreslå idéer till slöjdarbeten och med handledning kunna planera, välja arbetsmetoder och genomföra ett arbete.
- kunna hantera och lära sig namnen på de vanligaste verktygen.
- känna till olika sammansättningar/tekniker: Tex spikning, skruvning, centrumtappning, hyvling.
- kunna arbeta med olika material: Tex metall, plast. Tekniker: Filning, drivning, vridning.
- kunna bedöma och höja kvaliteten på färdiga slöjdalster med hjälp av slipning och ytbehandling.

Årskurs 7-9

Eleven skall..

- kunna i ord och bild presentera idéer samt planera slöjdarbetet, och i stor utsträckning arbeta självständigt.
- kunna välja material (tex trä, metall, plast och läder) samt färg och form och ta hänsyn till ekonomiska, miljömässiga och funktionella aspekter.
- kunna arbeta med olika tekniker i olika material: tex filning, drivning, vridning, smide, borrar, klippning och gängning.
- kunna arbeta efter olika instruktioner, välja lämpliga arbetsmetoder samt hantera redskap och verktyg på ett funktionellt sätt vid genomförandet av arbetet.
- kunna ta initiativ och eget ansvar i slöjdprocessen.
- kunna beskriva slöjdprocessen och motivera de val som har gjorts under arbetets gång från idé till färdig produkt samt kunna värdera arbetsinsatsen och hur den påverkat slöjdarbetets resultat.